

"สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจรรยาภาพ"

สันติเทพ ศิลปบรรเลง*

ความรู้เป็นเพื่อนได้
เป็นเครื่องอารมณ์คราว
เป็นแรงเมื่อคิดความ
เป็นทรัพย์ทุกเพลัโพลั

ในยาม เปลี่ยวนา
พูดโต้
ควรตัด สิ้นแฮ
พรั่งจ่าย

(พระนิพนธ์ สมเด็จพระยาตำราจรรยาภาพ)

สมเด็จพระยาตำราจรรยาภาพ เป็นพระราชโอรสพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาชุ่ม ประสูติเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2405 ในพระบรมมหาราชวัง พระนามเดิมว่าพระองค์เจ้าดิศกรกุมาร เมื่อทรงเจริญวัยได้ศึกษาหนังสือไทยในสำนักคุณแสงและคุณปานราชินิกุล ศึกษาภาษาบาลีสันสกฤต ในสำนักพระยาปริยัติธรรมธาดา (เปี่ยม) และศึกษาภาษาอังกฤษในโรงเรียนหลวงมี นายฟรานซิส ยอร์ช เปเตอร์สันเป็นอาจารย์ พระชนมายุ 14 พรรษา เสด็จเข้ารับราชการเป็นนักเรียนนายร้อยในกรมทหารมหาดเล็กแล้วได้เลื่อนยศชั้นเป็นลำดับ พ.ศ.2429 พระชันษา 22 ปี ได้รับสถาปนาเป็นกรมหมื่นตำราจรรยาภาพ พ.ศ.2442 พระชันษา 37 ปี ได้เลื่อนเป็นกรมหลวงและในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาให้เป็น กรมพระ และกรมพระยาตามลำดับ ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระยศสูงสุดให้เป็น นายพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจรรยาภาพ พระองค์ทรงรับราชการด้วยพระวิริยะอุตสาหะประกอบด้วยพระสติปัญญาอันชาญฉลาดปราดเปรื่องสุขุมคัมภีรภาพ ทั้งมีความซื่อตรงดำรงอยู่ในความสัตย์สุจริตมิได้มีอคติทั้งปวง พ.ศ.2330 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงรับราชการในตำแหน่งเสนาบดีนานถึง

* อำนวยทอสมิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

